

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1939.

Andra kammaren.

Nr 12.

Tisdagen den 24 oktober.

Kl. 4 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 17 och den 18 innevarande oktober.

§ 2.

Herr statsrådet *Pehrsson-Bramstorp* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner: nr 54, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete; och nr 56, angående ställande av statlig garanti för täckande av vissa kostnader för vedproduktionen m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 3.

Föredrogos följande från första kammaren överlämnade protokollsutdrag:

nr 104, med inbjudan till andra kammaren att förena sig med första kammaren i dess beslut, att andra särskilda utskottet skulle behandla jämväl Kungl. Maj:ts proposition, nr 54, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete, ävensom de ytterligare framställningar, som kunde komma att av Kungl. Maj:t eller i enskilda motioner göras i detta ämne eller andra i oskiljaktigt sammanhang därmed stående frågor; och

nr 105, med inbjudan till andra kammaren att förena sig med första kammaren i dess beslut, att första särskilda utskottet skulle behandla jämväl Kungl. Maj:ts proposition, nr 56, angående ställande av statlig garanti för täckande av vissa kostnader för vedproduktionen m. m., ävensom de ytterligare framställningar, som kunde komma att av Kungl. Maj:t eller i enskilda motioner göras i detta ämne eller andra i oskiljaktigt sammanhang därmed stående frågor.

Dessa inbjudningar blevo av andra kammaren antagna.

§ 4.

Föredrogs den av herr *Lundqvist* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få till herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet framställa interpellation angående de till förstärkt försvarsberedskap inkallade landstormsmännens utbildande och utnyttjande; och blev denna anhållan av kammaren bifallen.

§ 5.

Vid nu skedd föredragning av den av herr *Persson* i Falla vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få till

Andra kammarens protokoll vid urtima riksdagen 1939. Nr 12.

herr statsrådet och chefen för finansdepartementet framställa interpellation angående möjligheten till besparingar på den löpande budgeten biföll kammaren denna anhållan.

§ 6.

Till bordläggning anmäldes första särskilda utskottets utlåtanden och memorial:

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående särskilda bestämmelser vid krig eller krigsfara beträffande vissa undervisningsanstalter;

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1939/40 av vissa anslagsmedel;

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av medel för anordnande av förbättrade signalförbindelser för den militärmeteorologiska informationstjänsten;

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärv av vattenrätt i Fjällsjöälven m. m.;

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anskaffning av reservflygplan m. m.;

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1939/40, i vad propositionen avser anslag till utrustning m. m. av beredskapssjukhus vid krig eller krigsfara; och

nr 28, angående ersättning till kanslipersonalen hos första särskilda utskottet.

§ 7.

Herr *Lundell* avlämnade en av honom *m. fl.* undertecknad motion, nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 45, angående bemyndigande att träffa vissa avtal rörande produktion av sulfitsprit m. m.

Denna motion blev omedelbart remitterad till första särskilda utskottet.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

§ 9.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Tengström</i>	under	7 dagar	fr. o. m.	den	25 okt.,
» <i>Kilbom</i>	»	2	»	»	24 »
» <i>Mattsson</i>	»	4	»	»	25 »
» <i>Mosesson</i>	»	3	»	»	26 »
» <i>Casenberg</i>	»	3	»	»	25 »
» <i>Lövgren</i>	»	7	»	»	25 » och
» <i>Lindmark</i>	»	4	»	»	25 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.12 e. m.

In fidem
Sune Norrman.

Onsdagen den 25 oktober.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Herr statsrådet *Forslund* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 57, med förslag till förordning om handläggning vid krig eller krigsfara av vissa ärenden rörande den allmänna hälso- och sjukvården.

§ 2.

Föredrogs ett från första kammaren överlämnat protokollsutdrag, nr 106, med inbjudan till andra kammaren att förena sig med första kammaren i dess beslut, att andra särskilda utskottet skulle behandla jämväl Kungl. Maj:ts proposition, nr 57, med förslag till förordning om handläggning vid krig eller krigsfara av vissa ärenden rörande den allmänna hälso- och sjukvården, ävensom de ytterligare framställningar, som kunde komma att av Kungl. Maj:t eller i enskilda motioner göras i detta ämne eller andra i oskiljaktigt sammanhang därmed stående frågor;

och blev berörda inbjudan antagen av andra kammaren.

§ 3.

Föredrogs och hänvisades till andra särskilda utskottet Kungl. Maj:ts proposition, nr 57, med förslag till förordning om handläggning vid krig eller krigsfara av vissa ärenden rörande den allmänna hälso- och sjukvården.

§ 4.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Svar på fråga.

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet **Möller**, som yttrade: Herr talman! Herr Staxäng har till mig framställt följande frågor:

1) Anser herr statsrådet att konservindustriens behov av vitplåt kan under nuvarande förhållande tillgodoses genom import?

2) Har sig statsrådet bekant, om tillverkning av dylik plåt planerats så, att den snabbt kan sättas i gång inom landet med tanke på eventuella importsvårigheter?

3) Ämnar statsrådet, om ej en dylik tillverkning planerats, taga under övervägande ett realiserande av förut framfört förslag om ett plåtvalsverk på västkusten?

På första frågan kan jag endast svara, att behovet av vitplåt måste tillgodoses genom import, eftersom tillverkning inom landet icke förekommer och icke mig veterligen är planerad. Därmed är andra frågan även besvarad.

Vad den tredje frågan beträffar får jag anföra följande.

Då fråga om byggandet av ett valsverk för s. k. vitplåt på sin tid väcktes, avvisades planen av vissa skäl, bland vilka jag tillåter mig anföra

Svar på fråga. (Forts.)

- 1) den svenska konsumtionen var jämförelsevis liten;
- 2) om ett svenskt verk uppfördes hade man nödgats ge detta verk monopol på hela den svenska förbrukningen, om verkets produktion skulle kunna säljas;
- 3) ett sådant monopol syntes orimligt, särskilt med hänsyn till att självfallet ingen kvalitetsgaranti kunde på förhand givas;
- 4) fackkunniga ansågo att arbetarna till större delen borde utväljas bland folk med yrkesvana; Bohuslän vore följaktligen icke rätta platsen för ett dylikt verk.

Importen av vitplåt under åren 1937 och 1938 tyder på att konsumtionen av denna vara numera högst väsentligt ökats, och att alltså förutsättningarna för ett svenskt verk såtillvida förbättrats. Därför synes ny undersökning om lämpligheten av upprättandet av ett dylikt verk böra igångsättas. Denna utredning bör vara förutsättningslös och följaktligen icke utgå från att verket skall förläggas till västkusten.

Härefter anförde:

Herr Staxäng: Herr talman! Jag ber att få framföra mitt tack för att herr statsrådet svarat på denna fråga, och jag ber även att få tacka för innehållet i svaret särskilt i det sista avsnittet av detsamma.

Herr statsrådet framhåller ju där, att eftersom konsumtionen av vitplåt under de senaste åren väsentligt har ökats, större förutsättningar finnas för att en tillverkning av denna vara nu skall komma till stånd inom landet. Även jag är villig att erkänna, att en sådan utredning bör bedrivas förutsättningslös, och jag vill även framhålla, att anledningen till att de representanter för västkusten, som 1937 framförde ett förslag i denna fråga, upphörde med sina framställningar, var, att det från annat håll gavs löfte om att en dylik inhemsk tillverkning skulle igångsättas.

Herr statsrådet framhåller, att konservindustriens behov av vitplåt i närvarande stund måste tillgodoses genom import, alldenstund någon tillverkning av denna vara för närvarande icke pågår inom landet. Den första fråga, jag framställde, var också den primära, ty denna import är för närvarande förenad med betydande svårigheter. I Norge råder exportförbud på varan, och det har visat sig, att det säkerligen även föreligger stora svårigheter för import från Amerika, där man annars nu skulle ha de största förutsättningarna att tillgodose vårt lands behov av vitplåt. Man kan åtminstone inte räkna med leveranser därifrån förrän någon gång fram på nästa år.

Det är alldeles givet, att dessa svårigheter väcka mycket stora bekymmer hos oss som veta vad denna konservindustri betyder t. ex. för kusttrakterna i Bohuslän. Vi ha redan erfarit vilken betydelse den har enbart för fiskerinäringen. Jag kan som ett exempel härpå endast nämna, att den ökning av antalet svenska båtar vid Islandsfisket, man under de senare åren lyckats åstadkomma, i stor utsträckning har skett i samarbete med konservindustrien. Båtantalet har kunnat ökas från 18 till 32 stycken, vilket innebär ett betydande tillskott för det svenska sillfisket. Jag vill även nämna, att den ökade inläggningen av grönsaker och frukt har givit konservindustrien en mycket stor betydelse även för jordbruket i Bohuslän. Jag vill inte underlåta att framhålla, att en större driftsinskränkning inom konservindustrien skulle för de orter i Bohuslän, där denna fabrikation är förlagd, betyda en katastrof. Härtill vill jag lägga, att flera av dessa orter redan förut kännbart ha drabbats av arbetslöshet på grund av depression inom andra industrigrenar. Det är därför nödvändigt att fortsatta möjligheter beredas för importen av vitplåt, så att konservindustrien kan tillgodose sitt behov av detta råmaterial.

Det har sagts mig — jag vet inte om uppgiften är riktig — att vårt land

Svar på fråga. (Forts.)

i stor omfattning levererar råvaror — s. k. platinor — till det norska plåtvalsverket. Detta skulle väl i så fall i någon mån kunna underlätta importen från Norge. Jag vill i detta sammanhang uttala den förhoppningen, att från statsledningens sida intet underlåtes för att åstadkomma lättnader i importen från Norge.

På grund av de rådande importsvårigheterna, vilka kanske i framtiden komma att ytterligare ökas, kan man ju ha rätt att framhålla, att vi inte kunna stå till svars med att icke bedriva en tillverkning av dylika varor i vårt land. Jag vill uttala min förvåning över, efter de utfästelser, som från industriellt håll gjordes vid en konferens i socialdepartementet år 1937, vilken bevistades såväl av representanter för dem som framfört förslaget om ett plåtvalsverk på västkusten som av målsmän för industrien, att vi icke i närvarande stund ha ett sådant plåtvalsverk i gång. När så är fallet, är det emellertid med glädje jag konstaterar, att herr statsrådet nu utlovar en ny undersökning av denna sak. Jag vill då framhålla, att denna utredning gärna må bli förutsättningslös, men jag vill samtidigt understryka, att man vid startandet av en dylik tillverkning inte kan komma ifrån det förslag, som framförts från västkustrepresentanternas sida. Om man nämligen undersöker på vilka platser sådana plåtvalsverk äro förlagda i utlandet, finner man ofta, att de blivit placerade i närheten av konsumtionsorten och inte i närheten av den plats där råvaran produceras. Beträffande västkusten kunna vi emellertid peka på att båda dessa förutsättningar äro för handen. Vi ha där både konsumtionsorten, där alltså denna plåt skall tagas i anspråk av konservindustrien, och man kan i detta fall även tala om en råvaruort, emedan man i mycket stor utsträckning använder skrot vid denna tillverkning av vitplåt. Därtill kommer ytterligare en annan sak. Vid användningen av vitplåten vid konservfabrikerna uppstår det en avfallsprodukt, som uppgår till omkring 25 procent, och denna kan sedan tillvaratagas och på nytt användas som råvara vid tillverkningen. Det är därför, herr statsråd, som jag har den förvissningen, att man vid en förutsättningslös utredning och undersökning måste taga vederbörlig hänsyn till det gamla från västkusthåll framförda förslaget.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få tacka herr statsrådet för hans svar.

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet **Möller**: Herr talman! Jag skall kanske komplettera de upplysningar, som jag lämnade med anledning av den framställda frågan. Avsikten med dessa enkla frågor är emellertid icke, att de skola föranleda några verkliga utredningar.

Jag vill endast tillägga, att det är klart, att regeringen kommer att göra vad den kan för att söka främja importen av vitplåt. Importsvårigheterna från Norge synas i väsentlig mån bero på att detta land inte har tillräckligt med tenn för att kunna utnyttja hela sin tillverkningskapacitet. Vi kunde måhända — jag vågar inte säga mer än måhända — sörja för att ett eller annat tennparti ställdes till den norska fabrikationens förfogande — naturligtvis på villkor att vi få importera den vitplåt, som tillverkas med hjälp av tenn från Sverige — och på detta sätt kunde vi kanske i någon mån bringa konservindustrien hjälp.

Beträffande den förutsättningslösa utredningen vill jag endast understryka, att man måste taga hänsyn till vad sakkunniga på detta område anföra särskilt beträffande behovet av yrkeskvalifikationer hos arbetarna. Jag vill emellertid inte underlåta att påpeka, att mitt intresse för att göra det bohuslänska näringslivet mera mångsidigt är lika starkt nu som det tidigare varit.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 5.

Föredrogos var efter annan följande å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till andra särskilda utskottet propositionen, nr 54, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete; samt

till första särskilda utskottet propositionen, nr 56, angående ställande av statlig garanti för täckande av vissa kostnader för vedproduktionen m. m.

§ 6.

Föredrogos vart efter annat första särskilda utskottets utlåtanden och memorial:

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående särskilda bestämmelser vid krig eller krigsfara beträffande vissa undervisningsanstalter;

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1939/40 av vissa anslagsmedel;

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av medel för anordnande av förbättrade signalförbindelser för den militärmeteorologiska informationstjänsten;

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärv av vattenrätt i Fjällsjöälven m. m.;

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anskaffning av reservflygplan m. m.;

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1939/40, i vad propositionen avser anslag till utrustning m. m. av beredskapssjukhus vid krig eller krigsfara; och

nr 28, angående ersättning till kanslipersonalen hos första särskilda utskottet.

Kammaren biföll vad utskottet i nämnda utlåtanden och memorial hemställt.

§ 7.

Föredrogs första särskilda utskottets utlåtande, nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående disponerande av medel för uppförande av förläggningsbaracker för till neutralitetsvakt inkallad personal.

Därvid anförde:

Herr Lindberg i Umeå: Herr talman! Jag hade inte väntat, att de en gång bordlagda ärenden, i vilka kammaren nu har fattat beslut, skulle tagas upp till behandling vid dagens plenum. Annars hade jag infunnit mig i kammaren för att vid ett tidigare ärende på föredragningslistan säga några ord. Jag har emellertid nu fått talmannens tillstånd att vid den punkt på föredragningslistan, som vi nu behandla, säga vad jag hade åsyftat att framföra i kammaren.

Jag har begärt ordet här i dag för att ge uttryck åt de bekymmer, som råda ute i vida kretsar av vårt folk över de väldiga ekonomiska och personliga bördor, som nu påläggas för försvarsändamål. Det är inte min mening att här framföra till diskussion de synpunkter på vårt lands militärstrategiska och militärpolitiska läge, som jag under årens lopp vid skilda tillfällen gjort mig till tolk för. Endast så mycket vill jag säga, att enligt min mening hittills

Ang. uppförande av förläggningsbaracker för till neutralitetsvakt inkallad personal.

*Ang. uppförande av förlägningsbaracker för till neutralitetsvakt inkal-
lad personal. (Forts.)*

inte finnas några belägg för att riskerna för vårt land att indragas i kriget skulle vara större nu än under världskriget 1914—1918 eller att påfrestningarna på vår neutralitet äro större nu än då. Vad framtiden bär i sitt sköte vet ingen i denna stund. För egen del tror jag, att vi i hög grad ha vårt öde i våra egna händer, men att det därvidlag inte är av avgörande betydelse, att vi kunna prestera ett maximum av militär beredskap. Utlandets reaktion inför de nordiska statschefernas möte i Stockholm gav oss en fingervisning om att det är andra faktorer än de nordiska ländernas militära kapacitet, som gör våra länder aktade och respekterade inför världsoptionen. Det var intressant att iakttaga, att man ingenstädes återopade våra militära rustningar som den garanti, bakom vilken vi hade att söka vår trygghet.

Det är en naturlig följd av att svenska folket under senare år demonstrativt och energiskt deklarerat sin vilja att bära osedvanligt tunga bördor för vårt militära försvar, att Kungl. Maj:ts regering nu ställer stora anspråk på folket, när det gäller offer för försvaret. Trots att kostnaderna under nu löpande budgetår äro uppe i över en miljard kronor, har regeringen fått uppbära klander för att den varit för njugg. Regeringen handlar klokt, om den ställer sig kallsinnig mot företrädarna för denna opposition. Oppositionen går icke djupt ned hos folket. Ute bland folket gör man sig tvärtom den frågan, om det icke är möjligt att beskära kostnaderna, utan att den militära beredskapen undergår en faktisk försvagning. Jag har träffat varma försvarsvänner med insikter i militära ting, som förmenat, att ramen för vår militärorganisation är så vid, att den icke kan fyllas med folk och materiel, utan att landet ruineras. Är detta riktigt, innebär det en bekräftelse på riktigheten av en mening, som på socialdemokratiskt håll företräts vid den senaste lösningen av försvarsfrågan. Detta innebär en upprättelse för 1925 års försvarsorganisation åtminstone i avseende på arméorganisationens omfattning. Jag vill uttala en önskan, att försvarsministern låter verkställa en undersökning, om vi överhuvud taget i vårt land hava råd att fortsätta på den nu inslagna vägen. Jag väntar, att man genast skall invända, att, när det gäller försvaret, får man icke sky några kostnader, men även på det håll, där denna mening företrädes, får man lov att taga reson. Det ligger ingen reson i att offra pengar på en för stor organisation, om man för mindre kostnad kan inom en snävare organisationsram åstadkomma ett militärförsvar av likvärdig effektivitet.

I detta anförande instämde herrar *Sandberg, Nilsson* i Norrlångträsk, *Gustafsson* i Bogla och *Olsson* i Stockholm.

Herr Vougt: Herr talman! Som herr Lindberg anmärkte, har denna debatt kommit något hastigt på. Jag blev förvånad, när jag fann, att vi plötsligt voro i full färd med att behandla de å föredragningslistan bland en gång bordlagda ärenden upptagna utskottsutlåtandena. Jag har ingen särskild anledning taga ordet i försvarsfrågan vid innevarande års riksdag, ty här finnas närvarande så många sakkunniga representanter för det utskott, som behandlat dessa anslagsfrågor. Jag kan dock icke underlåta att här framföra en mening, som i viss mån skiljer sig från herr Lindbergs. Herr Lindberg och jag hava ju båda tillhört den senaste försvarskommissionen. Han representerade där en uppfattning som var väsentligt olika min. Han byggde exempelvis hela sin åskådning och hela sitt program på den tanken, att det överhuvud taget icke skulle kunna bliva något krig i världen. Jag var för min del en liten smula mindre optimistisk i fråga om utsikterna för fortsatt fred än vad

Ang. uppförande av förlägningsbaracker för till neutralitetsvakt inkallad personal. (Forts.)

han var. Jag ansåg mig böra räkna med större risker. Herr Lindberg är nog emellertid överens med oss andra, att, när det nu faktiskt pågår ett krig, vars slutliga utgång man icke kan förutse, så bör man här i landet fortsätta att förstärka de militära försvarsanstalterna så mycket som är möjligt inom en överskådlig ekonomisk ram. Herr Lindberg gjorde den reflexionen, att man, då de nordiska statsöverhuvudenas möte i Stockholm härförleden ägde rum, överhuvud taget icke talade om våra militära kraftresurser. Det var andra faktorer än dessa resurser, som bildade underlaget för den uppskattning, vilken denna sammanhållning i Norden fick ute i världen. Herr Lindberg vet dock lika väl som jag, att en nordisk stat i detta ögonblick ställes inför en påfrestning, under vilken dess militära försvar icke är betydelselöst.

Om jag i detta sammanhang har något önskemål, herr talman, så gäller det i främsta rummet, att mer än hittills vid användande av de militära anslagen största möjliga sparsamhet måtte komma till användning. Det talas ganska mycket ute i landet om det ofta nog mycket oförståndiga sätt, på vilket militärmyndigheterna ordna sina inköp. Man köper till exempel hos en detaljhandlare till detaljpriser ett större parti av sådana saker och ting, som säkerligen skulle kunna fås mycket billigare, om man ginge tillväga mera affärsmässigt. Om önskvärdheten av större sparsamhet äro herr Lindberg och jag naturligtvis fullt ense. Jag tror också, att vi äro ense därom, att ingenting bör ske i panikstämning, men så pass mycket, som vi här sett av den nuvarande organisationen, så inse vi nog, att man i det nuvarande tidsläget måste försöka bygga ut framförallt med hänsyn till materialet. Jag vill tillfoga, att jag i likhet med herr Lindberg åren 1935 och 1936 hade den förhoppningen, att man skulle kunna komma fram till en försvarsordning, som var mera rationaliserad, men redan då kunde man ju konstatera, att det i uppgångstider är omöjligt att rationalisera. Rationaliseringen får ske, när vi en gång stå inför nödvändigheten att anpassa försvarsanstalterna efter ett nytt läge. Vi hoppas ju ännu alla, att det skall kunna bliva fred en gång.

Herr Lindberg i Umeå: Jag blev, herr talman, något förvånad, när jag hörde herr Vougt förklara, att jag inom försvarskommissionen skulle givit uttryck för den uppfattningen, att det icke mer skulle kunna bliva krig ute i världen. Om herr Vougt ville göra sig besvär att läsa den reservation, som jag avgav till försvarskommissionens betänkande, så skulle herr Vougt finna, att jag där tvärtom förklarade, att de militära rustningarna förr eller senare måste leda till krig. Jag framhöll i reservationen, att de militära rustningarna i längden icke innebära någon fredsgaranti. Vidare framhöll jag, och det var kanske det, herr Vougt syftade på, att jag ansåg, att Sveriges läge vore mycket gynnsamt. Jag ansåg, att vårt läge, även om krig utbröte i Europa, icke skulle komma att bliva sänre än det var under världskriget, och att det således funnes ganska goda möjligheter för vårt land att hålla sig utanför kriget. Jag förklarade vidare, att, om det skulle visa sig möjligt för oss att bevara freden, så skulle detta icke komma att bero på vår militära kapacitet. Jag åberopade därvid bland annat vårt sällsynt gynnsamma geografiska läge, vilket jag betraktade såsom en faktor, som mer än andra under etthundra-tjugofem år möjliggjort för vårt land att kunna hålla sig utanför krig. Jag vill, helt naturligt, icke här diskutera, vad den finska militära organisationen kan betyda för Finland i detta ögonblick. Jag vill som min mening endast säga, att freden i Norden icke i första hand är avhängig av de militära organisationer, som vi upprätthålla. Jag tror, att det är andra faktorer, som i detta läge ha större betydelse för de små staterna och i varje fall för länder.

*Ang. uppförande av förlägningsbaracker för till neutralitetsvakt inkal-
lad personal. (Forts.)*

sådana som de skandinaviska staterna, liksom dessa andra faktorer haft avgörande betydelse under den långa fredsperioden här uppe.

Till slut konstaterar jag med tillfredsställelse, att herr Vougt i likhet med mig förmenar, att den nuvarande ramen för vår organisation kanske icke är den bästa. Jag vill tillägga, att jag icke tänkt mig, att en svensk regering i detta läge skulle kunna vara beredd att till exempel redan till nästa års riksdag framlägga förslag om beskärning eller omläggning av organisationen. Jag har endast velat uttala det önskemålet, att försvarsministern redan nu tager upp frågan till undersökning. Det kommer säkerligen att dröja ganska länge, efter det man inlett en sådan undersökning, innan man kan vara färdig att skrida till praktiska åtgärder.

Herr **Jonsson** i Eskilstuna: Herr talman! Om det är tillåtet att fortsätta denna debatt, som kommit något post festum, skulle jag vilja säga ett par ord. Det är nog många, som i likhet med herr Lindberg, fastän kanske icke med samma säkerhet, misstänka, att svenska folket icke kan åstadkomma den kroppsvolym, som kan fylla ut den stora militära uniform, vi ha skaffat oss, som misstänka, att kostnaderna för vårt militära försvar icke komma till den ändamålsenligaste användning. Många äro nog också de, som — med vilken rätt skall jag låta vara osagt — misstänka, att åtskilliga av våra officerare icke på allra bästa sätt hushålla med de medel, som de få till sitt förfogande. Men detta är en sak. En annan är den vikt, vårt kulturförsvar kan anses äga. Herr Lindberg menar nu, att det visat sig, att de nordiska staternas höga moraliska och kulturella standard i och för sig är ett starkt försvar. Detta är en gammal ståndpunkt, som förekom i diskussionen mycket ofta förr, men som man på senare tid icke brukat höra så mycket utav. Det ligger säkerligen mycken sanning i talet att, om någon skulle visa sig hava lust att angripa små kulturfolk, sådana som de nordiska, så skulle man kunna räkna med en opinion i världen, en opinion, som åtminstone kunde göra angriparen betänksam. Men i och för sig är icke detta tillräckligt som ett försvar för vårt oberoende. Jag förmodar, att herr Lindberg hyser den uppfattningen, att ytterst måste det fordras, att några stormakter måste hjälpa till med att tillhandahålla de *materiella* resurser, som till syvende og sist ändock behövas för att försvara de små ländernas kultur. Man måste alltså falla tillbaka på ett militärt försvar.

Herr **Råstock**: Herr talman! Jag respekterar till fullo herr Lindbergs uppfattning, men jag kan icke tänka mig, att det just nu kan vara lämpligt att reflektera på att riva sönder en organisation, som vi efter så många slitningar åstadkommit. Det få vi nog vänta med tills det blir lugnare tider.

Jag vill göra en personlig bekännelse också, och det är den, att jag icke är vän av någon självuppgivens politik. Jag tror, att det är nyttigt, att det finns flera, som betänka vad det skulle betyda, om man skulle giva sig hän åt den föreställningen, att det tjänar ingenting till att vi försvara oss. Vad beträffar Sveriges gynnsamma geografiska läge, skulle jag vilja säga, att Sverige haft ett gynnsamt geografiskt läge, men att det för närvarande, med de vidare rayonerna, som flygvapnet redan kommit fram till, icke lär betyda så mycket, att landet har så och så många hundra mils kust. Den tiden är förbi, då man kunde räkna med, att vårt geografiska läge skulle innebära ett effektivt skydd för oss.

Det är endast dessa ord, herr talman, jag velat säga. Jag vill sluta med att vi alla, som deltagit i första särskilda utskottets förhandlingar, haft en

Ang. uppförande av förläggningsbaracker för till neutralitetsvakt inkallad personal. (Forts.)

känsla av att det är enorma utgifter, som man måste gå in för, men alla ha också i olikhet med herr Lindberg, som nyss tillkännagivit sin mening, den uppfattningen, att det i nuvarande läge är nödvändigt att göra detta.

Herr Liedberg: Herr talman! Eftersom herr Lindberg ansett lämpligt framföra sina speciella synpunkter just vid denna tidpunkt, måste även andra uppfattningar få göra sig hörda i dag. Jag skall icke ingå i polemik emot herr Lindbergs uppfattning. Den må stå för hans egen räkning, men då han säger, att det finns inga bevis för att riskerna nu för Sveriges del äro större än vad de voro under åren 1914—1918, må det framhållas, att det finns heller ingalunda några bevis för att riskerna äro mindre. Herr Lindberg sade också, att vårt öde hade vi i våra egna händer, men att det vore andra faktorer än de militära, som därvidlag vore utslagsgivande. Jag underskattar för min del på intet vis värdet av den uppskattning, den aktning, den goodwill, vi på grund av våra kulturella förtjänster kunna hava ute i världen, men jag tror, att det för Sveriges trygghet bör uppställas kravet på ett *både och* och icke ett *antingen — eller*. Därmed åsyftar jag det förhållandet, att vi, sådan som världen nu en gång är, eller rättare sagt sådan världen på sistone visat sig vara, icke kunna lita på de faktorer, som herr Lindberg sätter sitt hopp till, utan vi få lov att lita också till materiella resurser. Därjämte böra vi söka skapa och vidmakthålla en *vilja till att hävda oss*, om vår självständighet skulle bliva hotad. Vilja vi värna oss, så få vi, herr talman, heller icke undandraga oss de materiella offer, som kunna krävas.

Herrar *Lithander* och *Arne mark* instämde häruti.

Herr Törnkvist: Herr talman! När det nu uppstått debatt i denna fråga, kan jag icke underlåta att göra en erinran, men innan jag framför denna skulle jag för min personliga del vilja säga, att såsom jag ser läget, kan det icke bliva fråga om någon dagtingan beträffande den allmänna syn, som förmått oss att påtaga oss de offer, vilka läget nödvändiggjort. Det vore litet för optimistiskt att tro, att läget nu är gynnsammare för oss än det var under det förra världskriget. I varje fall kunna vi icke utan tillräcklig kännedom om det närmaste utvecklingsförloppet taga ståndpunkt till frågan om vårt utrikespolitiska läge.

Jag vill härefter, herr talman, göra en erinran av ekonomisk natur. Det är en fråga, som vi i detta ögonblick uppenbarligen uteslutande böra sysselsätta oss med. Vi hava gått in för stora offer. Det gjorde vi även under det förra världskriget. Efter världskrigets slut visade det sig, att det var på det sjömilitära området, som vår neutralitet utsatts för verkliga påfrestningar. Under kriget hade våra sjömän att uträta ett mycket svårt, otacksamt och uppoffrande arbete. Om jag icke alltför mycket missminner mig, belöpte av de dryga kostnaderna för neutralitetsvakten då endast ungefär en tredjedel på neutralitetsvakten till sjöss. Till lands utsattes vi icke för någon neutralitetskränkning. Jag kan icke uttala mig om under det nu pågående kriget under de kommande månaderna eller åren risk föreligger för neutralitetskränkningar till lands. Jag har endast velat framhålla, att omsorgen om vår ekonomi torde motivera, att försvarsministern och andra, som hava att göra med dessa ting, så noggrant som möjligt undersöka det mycket svåra problemet om hur de medel, som anslås till neutralitetsvakten, böra fördelas, så att vi icke, när kriget är slut, behöva hysa samma undran, som man hyste efter världskriget, om anslagen fördelats på ett ändamålsenligt sätt. Jag vill, herr

Ang. uppförande av förläggningsbaracker för till neutralitetsvakt inkallad personal. (Forts.)

talman, erinra också därom, att jag under en debatt, som vi under årets lagtima riksdag hade här i kammaren, tillät mig »profetera», att det första, som komme att ske, ifall ett nytt krig utbröte ute i världen, komme att inträffa till sjöss utanför och inom vårt territorialvatten. Jag har blivit sannspädd. Vi böra icke, endast för att få behålla några regementen, lägga onödigt stora och tunga bördor på dem, som bevaka vår sjögräns. Vi böra icke, för att tillgodose arméns behov, alltför mycket inskränka på utgifterna för flottans beredskap. Detta bör man ha i minnet nästa gång det gäller att ordna försvarsväsendets ekonomi. Jag har icke velat framkalla någon debatt, men jag har icke kunnat underlåta att framhålla den utomordentliga betydelsen av, att man vid bestämmandet av hur anslagen böra fördelas mellan neutralitetsvakten till sjöss och neutralitetsvakten till lands gör en sådan avvägning, att, när efter ett kommande fredsslut, facit skall uträknas, det befinnes, att vi med våra anslag i första rummet tillgodosett det som i sin beredskapsuppgift hårdast pressats av händelseförloppet.

Häruti instämde herr *Lovén*.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 8.

Till bordläggning anmäldes:

första särskilda utskottets utlåtanden:

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av medel till fonden för inköp av gasgeneratorer för motordrift m. m. jämte en i ämnet väckt motion; och

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1939/40, i vad propositionen avser anslag för ökad användning av inhemskt motorbränsle; samt

andra särskilda utskottets memorial:

nr 21, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande andra särskilda utskottets utlåtande nr 18 i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående förordning med vissa särskilda föreskrifter rörande tillämpningen av motorfordonsförordningen den 23 oktober 1936 (nr 561) m. m., dels ock i ämnet väckta motioner; och

nr 22, angående ersättning till tjänstemän hos andra särskilda utskottet.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

§ 10.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Andersson</i> i Falkenberg	under 4 dagar fr. o. m. den 26 okt.,
› <i>Karlsson</i> i Grängesberg	› 5 » » » 28 »
› <i>Nilson</i> i Eskilstuna	› 2 » » » 28 »
› <i>Svensson</i>	› 3 » » » 26 »
› <i>Hilding</i>	› 5 » » » 26 »
› <i>Lindholm</i>	› 4 » » » 26 »

herr <i>Skoglund</i>	under 4 dagar fr. o. m. den 26 okt.,
› <i>Rosander</i>	› den 28 oktober,
› <i>Andersson</i> i Munkaljungby	› 5 dagar fr. o. m. den 27 okt. och
› <i>Persson</i> i Vinberg	› 4 » » » 27 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 11.57 f. m.

In fidem
Sune Norrman.

Torsdagen den 26 oktober.

Kl. 4 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 20 innevarande oktober.

§ 2.

Herr statsrådet *Forsslund* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 59, angående bidrag till enskilda järnvägar för anordnande av vissa skyddsrum; och
nr 60, angående överskridande av viss delpost i den för luftskyddsinspektionen fastställda avlöningsstaten.

§ 3.

Föredrogs ett från första kammaren överlämnat protokollsutdrag, nr 115, med inbjudan till andra kammaren att förena sig med första kammaren i dess beslut att första särskilda utskottet skulle behandla jämväl Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 59, angående bidrag till enskilda järnvägar för anordnande av vissa skyddsrum; och

nr 60, angående överskridande av viss delpost i den för luftskyddsinspektionen fastställda avlöningsstaten;

ävensom de ytterligare framställningar, som kunde komma att av Kungl. Maj:t eller i enskilda motioner göras i dessa ämnen eller andra i oskiljaktigt sammanhang därmed stående frågor;

och blev berörda inbjudan antagen av andra kammaren.

§ 4.

Föredrogos var efter annan och hänvisades till första särskilda utskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 59, angående bidrag till enskilda järnvägar för anordnande av vissa skyddsrum; och

nr 60, angående överskridande av viss delpost i den för luftskyddsinspektionen fastställda avlöningsstaten.

§ 5.

Föredrogos, men bordlades åter första särskilda utskottets utlåtanden nr 29 och 30 samt andra särskilda utskottets memorial nr 21.

§ 6.

Föredrogs andra särskilda utskottets memorial, nr 22, angående ersättning till tjänstemän hos andra särskilda utskottet.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 7.

Till bordläggning anmäldes:

första särskilda utskottets utlåtande nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 49, såvitt angår omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker samt spritdrycksaccis m. m., ävensom i ämnet väckta motioner; samt

andra särskilda utskottets utlåtanden:

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om anläggningar för radiotelegrafi eller radiotelefoni; och

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om inskränkning i rätten att återtaga avbetalningsgods från vissa värnpliktiga m. m.

§ 8.

Anmäldes och godkändes första särskilda utskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående disponerande av medel för uppförande av förläggningsbaracker för till neutralitetsvakt inkallad personal; och

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1939/40, i vad propositionen avser anslag till utrustning m. m. av beredskapssjukhus vid krig eller krigsfara.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

§ 10.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Westman</i>	under 2 dagar fr. o. m. den 27 okt. och
» <i>Staxäng</i>	» 3 » » » 28 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.9 e. m.

In fidem
Sune Norrman.

Fredagen den 27 oktober.

Kl. 4 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 21 innevarande oktober.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Att riksdagsman *Georg Nyblom*, som lider av neurastenia + agrypnia + dyspepsia, är oförmögen till arbete tiden 25 oktober—8 november 1939, intygas. Stockholm den 26 oktober 1939.

Håkanson,
leg. läk.

Härned intygas på begäran, att riksdagsmannen herr *Aug. Spångberg* på grund av akut lunginflammation är oförmögen att delta i riksdagsarbetet tillsvidare.

Stockholm den 26 oktober 1939.

Axel Wærn,
leg. läk.

§ 3.

Herr statsrådet *Wigforss* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 58, med förslag till lag med vissa bestämmelser rörande reglering av den inhemska prisbildningen (prisregleringslag).

§ 4.

Föredrogs ett från första kammaren överlämnat protokollsutdrag, nr 117, med inbjudan till andra kammaren att förena sig med första kammaren i dess beslut att första särskilda utskottet skulle behandla jämväl Kungl. Maj:ts proposition, nr 58, med förslag till lag med vissa bestämmelser rörande reglering av den inhemska prisbildningen (prisregleringslag), ävensom de ytterligare framställningar, som kunde komma att av Kungl. Maj:t eller i enskilda motioner göras i detta ämne eller andra i oskiljaktigt sammanhang därmed stående frågor;

och blev berörda inbjudan antagen av andra kammaren.

§ 5.

Föredrogs och hänvisades till första särskilda utskottet Kungl. Maj:ts proposition, nr 58, med förslag till lag med vissa bestämmelser rörande reglering av den inhemska prisbildningen (prisregleringslag).

§ 6.

Föredrogos, men bordlades åter första särskilda utskottets utlåtande nr 31 samt andra särskilda utskottets utlåtanden nr 23 och 24.

§ 7.

Anmäldes och godkändes första särskilda utskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående särskilda bestämmelser vid krig eller krigsfara beträffande vissa undervisningsanstalter;

nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1939/40 av vissa anslagsmedel;

nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av medel för anordnande av förbättrade signalförbindelser för den militärmeteorologiska informationstjänsten;

nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärv av vattenrätt i Fjällsjöälven m. m.; och

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anskaffning av reservflygplan m. m.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

§ 9.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Söderdahl</i>	under 4 dagar fr. o. m. den 1 nov.,
» <i>Sandberg</i>	» den 28 okt.,
» <i>Nyblom</i>	» 15 dagar fr. o. m. den 25 okt.,
» <i>Spångberg</i>	tills vidare » » 27 » och
» <i>Larsson i Mörlanda</i>	under 5 dagar » » 31 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.7 e. m.

In fidem
Sune Norrman.